

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 23 lutego 2023 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie sygn. akt X U 656/22 po rozpoznaniu na rozprawie sprawy K. C. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł. o zasiłek chorobowy, zobowiązanie do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego na skutek odwołanie K. C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. z dnia 27 lipca 2022 roku, nr sprawy (...) w pkt 1 a zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że: przyznał K. C. prawo do zasiłku chorobowego za okresy: od 26 listopada 2021 roku do 9 grudnia 2021 roku oraz od 28 stycznia 2022 roku do 17 lutego 2022 roku, w pkt 1 b zwolnił K. C. z obowiązku zwrotu pobranego za okresy: od 26 listopada 2021 roku do 9 grudnia 2021 roku oraz od 28 stycznia 2022 roku do 17 lutego 2022 roku zasiłku chorobowego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 3340,62 zł, zaś w pkt 2 oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

W spornych okresach K. C. była zatrudniona w (...) PPHU z siedzibą w Ł. i z tego tytułu podlegała ubezpieczeniom społecznym. Jednocześnie wnioskodawczyni prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą (...) K. C..

W ramach działalności gospodarczej wnioskodawczyni prowadziła zajęcia grupowe z nauki tańca.

Oprócz prowadzenia zajęć, wnioskodawczyni zajmowała się robieniem zakupów czystościowych. W szkole nie było recepcji, kursanci zapisywali się na zajęcia poprzez aplikację. Zajęcia taneczne były także prowadzone przez inne instruktorki, z którymi K. C. zawierała w tym celu umowy zlecenia, które były odnawiane co pół roku – w czerwcu i grudniu.

Wnioskodawczyni mając świadomość, że przez dłuższy czas nie będzie zdolna do prowadzenia zajęć, organizując za siebie zastępstwo podczas prowadzenia zajęć, rozpoczęła współpracę z kolejną instruktorką. W okresie niezdolności do pracy wnioskodawczyni nie prowadziła zajęć oraz nie przebywała na terenie szkoły tańca. Pomimo świadomości dłuższej niezdolności do pracy, wnioskodawczyni nie ustanowiła dodatkowego pełnomocnika do prowadzenia spraw w ramach działalności gospodarczej.

W spornych okresach wnioskodawczyni jako zleceniodawca zawarła w dniu 31 grudnia 2021 roku 3 umowy zlecenia nr (...).

W spornych okresach wnioskodawczyni w dniach: 30 listopada 2021 roku, 31 grudnia 2021 roku oraz 31 stycznia 2022 roku, podpisywała rachunki do wyżej wymienionych umów zlecenia.

Wzory powyższych umów oraz rachunków były przesyłane wnioskodawczyni przez pełnomocnika. Wnioskodawczyni drukowała oraz podpisywała je w domu. Następnie upoważniona osoba odbierała podpisane dokumenty z domu wnioskodawczyni.

Organ rentowy wypłacił ubezpieczonej zasiłek chorobowy za okres od 13 listopada 2021 roku do 26 kwietnia 2022 roku z tytułu zatrudnienia u płatnika składek (...) PPHU z siedzibą w Ł..

Wysokość wypłaconego zasiłku chorobowego za poszczególne okresy oraz wysokość naliczonych na dzień wydania decyzji odsetek kształtowały się następująco:

- od 26 listopada 2021 roku do 9 grudnia 2021 roku: należność główna 1271,76 zł, odsetki 74,72 zł,
- od 11 grudnia 2021 roku do 4 stycznia 2022 roku: należność główna 2271 zł, odsetki 123,48 zł,
- od 28 stycznia 2022 roku do 17 lutego 2022 roku: należność główna 1907,64 zł, odsetki 86,50 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów oraz przesłuchania odwołującej się w charakterze strony. Sąd dał wiarę ww. dowodom w zakresie, w jakim pozostawały spójne z poczynionym przez Sąd stanem faktycznym. Przedłożone do akt dokumenty nie były kwestionowane przez żadną ze stron, a w ocenie Sądu nie było podstaw, by podawać w wątpliwość okoliczności faktyczne wynikające z ich treści.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje.

Odwołanie okazało się częściowo zasadne.

Świadczenia z ubezpieczenia chorobowego, o którym mowa w art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 423 z późn. zm.) zwanej dalej ustawą systemową, uregulowane są w ustawie z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2020 r., poz. 870 z późn. zm.) zwanej dalej ustawą zasiłkową) i przysługują wówczas, gdy spełni się ryzyko czasowej niezdolności do pracy spowodowanej chorobą lub innymi przeszkodami biologicznymi przewidzianymi w ustawie, wywołujące niemożność uzyskania dochodu w okresie trwania ubezpieczenia chorobowego.

W niniejszej sprawie bezspornym było, iż ubezpieczona w okresie ciąży była niezdolna do pracy i z tego tytułu wypłacono jej zasiłek chorobowy.

Zgodnie z treścią art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.

Powołana regulacja zawiera dwie przesłanki, które powodują utratę prawa do zasiłku. Pierwsza przesłanka to wykonywanie pracy zarobkowej (w okresie orzeczonej niezdolności do pracy). Druga to wykorzystywanie zwolnienia lekarskiego w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia. Przesłanki stanowiące podstawę utraty prawa do zasiłku zostały we wskazanym przepisie wymienione alternatywnie, zatem do pozbawienia ubezpieczonego prawa do zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego wystarczy wystąpienie jednej z tych przesłanek.

Przesłanki utraty prawa do zasiłku chorobowego, o których mowa w art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, są niezależne od siebie i mają samoistny charakter. Obie przesłanki mają różne zakresy zastosowania, choć identyczny zakres normowania. Skutkują utratą prawa do zasiłku chorobowego za cały okres danego zwolnienia. W konsekwencji wystarczy więc, że w czasie orzeczonej niezdolności do pracy (tj. czasowej niezdolności do pracy stwierdzonej zaświadczeniem lekarskim) ubezpieczony wykonuje pracę zarobkową i nie jest niezbędne, aby była ona niezgodna z celem zwolnienia lekarskiego. Jak wskazano w judykaturze, gdyby przesłanki te musiały być spełnione wspólnie, to przepis stanowiłby o „wykonywaniu pracy zarobkowej, która jest niezgodna z celem zwolnienia” (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20.01.2005 r., II UK 154/04, OSP 2006/4, poz. 43).

Pracą zarobkową na gruncie komentowanego przepisu określa się wszelką aktywność ludzką, która zmierza do uzyskania zarobku, nawet gdyby miała ona polegać na czynnościach nieobciążających organizmu ubezpieczonego w istotny sposób. Podkreśla się dodatkowo, że takie definiowanie pracy zarobkowej wypływa z konieczności ścisłego stosowania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, w którym przeważa - z uwagi na bezwzględnie obowiązujący charakter norm prawnych - formalistyczne ujęcie uprawnień ubezpieczonych (wyrok SN z dnia 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04, OSNP 2005, nr 21, poz. 342, OSP 2006, z. 12, poz. 134; wyrok SN z dnia 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05, OSNP 2006, nr 21-22, poz. 338).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym każda praca zarobkowa wykonywana w okresie zwolnienia lekarskiego powoduje utratę prawa do świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 1978 r., II URN 130/78, (...) 1980 nr 8, s. 87; z dnia 31 maja 1985 r., II URN 75/85, OSNC 1986 Nr 3, poz. 32; z dnia 12 sierpnia 1998 r., II UKN 172/98, OSNAPiUS 1999 Nr 16, poz. 522). Za taką pracę uważa się każdą pracę w potocznym znaczeniu tego słowa, w tym wykonywanie różnych czynności w ramach stosunków

zobowiązaniowych, ale także poza takimi stosunkami, w tym kontynuowanie własnej działalności gospodarczej, samozatrudnienie czy stosunek korporacyjny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 154/04, OSP 2006 Nr 4, poz. 43 i powołane tam orzeczenia). Dlatego w razie wystąpienia ryzyka niezdolności do pracy lub do prowadzenia pozarolniczej działalności wskutek choroby ubezpieczony ma obowiązek powstrzymania się od wszelkich czynności wykonywanych zawodowo, ponieważ to świadczenia z ubezpieczenia chorobowego mają rekompensować brak możliwości uzyskiwania dochodów. Za niedopuszczalne uznaje się zaś pobieranie takich świadczeń (połączone z brakiem obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne za okresy choroby) w razie uzyskiwania przez ubezpieczonego dochodów z kontynuowanej działalności, nawet gdyby polegało to na wykonywaniu czynności w istotny sposób nieobciążających jego organizmu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2007 r., I UK 145/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 28; z dnia 5 czerwca 2008 r., II UK 11/08, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 292 i z dnia 6 lutego 2008 r., II UK 10/07, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 123).

Pracą zarobkową, której wykonywanie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej jest każda aktywność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolnicza działalność gospodarcza, choćby nawet polegająca na czynnościach nieobciążających w istotny sposób organizmu przedsiębiorcy i zarazem pracownika pozostającego na zwolnieniu lekarskim (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5.04.2005 r., I UK 370/04, OSNP 2005/21, poz. 342).

Na tle art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej należy więc wykluczyć każdą aktywność z zakresu prowadzonej działalności gospodarczej, skoro nie wymaga się zaprzestania (zawieszenia) działalności, argumentując, że oznaczałoby to konieczność likwidacji zakładu pracy, zwalniania pracowników z pierwszym dniem choroby i obowiązek wypłacenia im należności za okres wypowiedzenia, a po odzyskaniu zdolności do pracy, ponowne poszukiwanie i zatrudnianie odpowiednich pracowników. Nic nie wskazuje na to, by takie konsekwencje były intencją ustawodawcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II UK 359/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 16). Wykonywanie pracy zarobkowej zakłada rzeczywiste i osobiste działanie ubezpieczonego (por. np. uzasadnienie do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2016 r., III UZP 15/15).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszcza się jednak sytuacje, w których - mimo wykonywania pewnych czynności składających się na pracę zarobkową - nie zostaje wypełniona hipoteza art. 17 ustawy zasiłkowej. Ad casum, przewiduje się wyjątki, odróżniając czynności polegające na osobistym wykonywaniu przez ubezpieczonego dotychczasowej pracy w ramach prowadzenia działalności gospodarczej od czynności o charakterze ubocznym lub podejmowanych w związku ze statusem pracodawcy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2003 r., II UK 76/05, OSNP 2004 Nr 14, poz. 247). Przyjęto też możliwość uznania, że nie dochodzi do utraty prawa do zasiłku chorobowego w razie podjęcia incydentalnej i wymuszonej okolicznościami aktywności zmierzającej do osiągnięcia zarobku w czasie pobierania tego zasiłku, który zasadniczo przysługuje tylko wówczas, gdy choroba uniemożliwia uzyskiwanie dochodu z pracy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 231 i z dnia 9 października 2006 r., II UK 44/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 295). Uznaje się za dopuszczalne wykonywanie takich czynności "sporadycznie", co prowadzi do konkluzji, że ubezpieczony traci prawo do zasiłku, jeżeli czynności były częste, powtarzalne lub miały charakter merytoryczny, związany z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstwa. Jedynie więc wyjątkowo wykonywanie niektórych ubocznych czynności związanych z prowadzoną działalnością może nie być kwalifikowane jako wykonywanie pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 23).

Konkludując, tylko wykonywanie czynności ubocznych w stosunku do czynności realizowanych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, mające charakter incydentalny, wymuszony okolicznościami i niezarobkowy, może zostać uznane działaniem relatywnie neutralnie względem art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., (...) 399/21, LEX nr 3275112, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2022 r., I (...) 428/21).

Przy stosowaniu art. 17 ust. 1 ustawy z 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa należy odróżnić "pracę zarobkową", wykonywaną w ramach działalności gospodarczej przez

osobę jednoosobowo prowadzącą tę działalność, od czynności formalno-prawnych, do jakich jest zobowiązana jako pracodawca. Samo podpisanie w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych sporządzonych przez inną osobę nie może być traktowane jako wykonywanie dotychczasowej pracy w ramach prowadzenia działalności gospodarczej, stanowiącej podstawę pozbawienia zasiłku chorobowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II UK 359/08, wyrok Sądu Najwyższego z 7.10.2003 r., II UK 76/03, OSNP 2004, nr 14, poz. 247, (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II UK 359/08, wyrok Sądu Najwyższego z 7.10.2003 r., II UK 76/03, OSNP 2004, nr 14, poz. 247).

W okolicznościach niniejszej sprawy, biorąc pod uwagę orzecznictwo przytoczone powyżej, należało dokonać rozróżnienia charakteru czynności podejmowanych przez K. C. w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą i ich skutków dla oceny spełnienia przesłanek z art. 17 ustawy zasiłkowej.

Bezspornym jest, że w czasie niezdolności do pracy wnioskodawczyni nie prowadziła działalności gospodarczej w takim zakresie jak czyniła to przez skorzystaniem ze zwolnienia lekarskiego. Nie prowadziła bowiem zajęć tanecznych, nie dokonywała zakupów środków czystości do szkoły tańca i w ogóle w niej nie przebywała.

Tym niemniej w spornym okresie wnioskodawczyni w ramach prowadzonej działalności gospodarczej zawierała zarówno umowy zlecenia jak i podpisywała rachunki do umów zlecenia z zatrudnianymi instruktorkami tańca.

Odnosnie podpisywanych rachunków do umów zlecenia, Sąd Rejonowy podzielił stanowisko odwołującej się, zgodnie z którym powyższe czynności miały charakter czynności formalno-finansowych i wyłącznie rozliczeniowych, w konsekwencji charakter uboczny w stosunku do czynności realizowanych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Wnioskodawczyni podpisywała rachunki do umów zlecenia w związku ze statusem pracodawcy. Rachunki były przygotowywane i przesyłane K. C. przez biuro księgowo. Wnioskodawczyni kolejno drukowała oraz podpisywała je w domu, a następnie upoważniona osoba odbierała podpisane dokumenty z domu wnioskodawczyni. Zdaniem Sądu powyższe czynności miały charakter incydentalny, wymuszony okolicznościami i niezarobkowy, co można było ocenić jako działanie relatywnie neutralnie względem art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej.

W odmienny sposób należało ocenić jednak podpisywanie przez K. C. umów zlecenia, na mocy których zatrudniała instruktorki w szkole tańca. Te czynności miały w ocenie Sądu charakter merytoryczny i ewidentnie były związane z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania prowadzonej przez wnioskodawczynię szkoły tańca. Niezawarcie takich umów oznaczałoby, że brak jest osób, które mogłyby prowadzić zajęcia w szkole, a w konsekwencji podtrzymać działalność szkoły i stanowić realny dochód dla ubezpieczonej. Zawierając umowy zlecenia z innymi instruktorami wnioskodawczyni kreowała prowadzoną działalność gospodarczą i w żadnym razie nie można stwierdzić, że takie czynności miały wyłącznie charakter czynności formalno-prawnych. Powyższych wniosków nie zmienia okoliczność, że wnioskodawczyni co pół roku zawierała umowy zlecenia z instruktorkami tańca. Skoro bowiem wnioskodawczyni przewidywała, że jej niezdolność do pracy potrwa co najmniej do końca ciąży, zaś z prowadzoną działalnością wiązało się m.in. cykliczne podpisywanie umów zlecenia z instruktorkami tańca, wnioskodawczyni winna rozważyć konieczność ustanowienia pełnomocnika, który w czasie niezdolności do pracy dokonywałby takich czynności w jej imieniu. Okoliczność, że wnioskodawczyni, jak zeznała, nie widziała takiej potrzeby stanowi jedynie o nienależytym zadbaniu o własne sprawy. Wbrew zarzutom odwołującej się, niezdolność do pracy osoby prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą nie stanowi o konieczności zawieszenia czy wręcz zakończenia prowadzenia takiej działalności. Jednak powyższe nie oznacza również, że w takiej sytuacji osoba korzystająca ze zwolnienia lekarskiego może zawierać umowy i podpisywać wszelkie dokumenty związane z prowadzeniem takiej działalności. Jak podkreślono bowiem w przytoczonych orzeczeniach, jedynie wyjątkowo wykonywanie niektórych ubocznych czynności związanych z prowadzoną działalnością może nie być kwalifikowane jako wykonywanie pracy, zaś takich wyjątków nie można interpretować rozszerzająco.

Podnoszona w odwołaniu okoliczność, że we wcześniejszych pismach organ rentowy informował wnioskodawczynię, że wyniki postępowań wyjaśniających nie potwierdziły nieprawidłowości w wykorzystywaniu przez nią zwolnień lekarskich była bez znaczenia dla okoliczności niniejszej sprawy, albowiem korespondencja, na którą powołano się w

odwołaniu była kierowana do odwołującej się w związku z postępowaniem wyjaśniającym dotyczących innych okresów zasiłkowych niż wskazane w spornej decyzji.

W konsekwencji zasadnym było uznanie, że w jednym ze spornych okresów zwolnienia lekarskiego, w czasie którego wnioskodawczyni zawierała z innymi osobami umowy zlecenia na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej, wykonywała pracę zarobkową, która pozbawia ją świadczeń z ubezpieczenia chorobowego.

W tym miejscu podnieść jedynie należy, że nieprawidłowo wskazywał organ rentowy, że dokonując określonych czynności, wnioskodawczyni wykorzystwała zwolnienia lekarskie niezgodnie z ich celem. Jeszcze raz bowiem podnieść należy, że przesłanki utraty prawa do zasiłku chorobowego, o których mowa w art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, są niezależne od siebie i mają samoistny charakter. Obie przesłanki mają różne zakresy zastosowania, choć identyczny zakres normowania. W konsekwencji jeśli ubezpieczony wykonuje pracę zarobkową, to nie oznacza to automatycznie, że wykorzystuje zwolnienie lekarskie niezgodnie z jego celem.

Zgodnie z art. 66 ust. 1 ust. 2 ustawy zasiłkowej, wypłatę zasiłku wstrzymuje się, jeżeli prawo do zasiłku ustało albo okaże się, że prawo takie w ogóle nie istniało. Jeżeli świadczenie zostało pobrane nienależnie z winy ubezpieczonego lub wskutek okoliczności, o których mowa w art. 15-17 i art. 59 ust. 6 i 7, wypłacone kwoty podlegają potrąceniu z należnych ubezpieczonemu zasiłków bieżących oraz z innych świadczeń z ubezpieczeń społecznych lub ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Na podstawie art. 84 ust. 1 ustawy systemowej osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Odsetki, z zastrzeżeniem ust. 1a, są naliczane od dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia do dnia spłaty. W myśl ustępu 1a cytowanego przepisu, w razie zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń, w terminie wskazanym w decyzji zobowiązującej do zwrotu tych należności, nie nalicza się odsetek od spłaconych należności za okres od dnia przypadającego po dniu wydania decyzji do dnia spłaty.

Z kolei zgodnie z art. 84 ust. 2 pkt 3 tej ustawy, za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się świadczenia z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej chorobą z ubezpieczenia chorobowego lub wypadkowego, co do których stwierdzono, że w okresie ich pobierania świadczeniobiorca wykonywał w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystywał zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia.

Wobec częściowej zasadności wniesionego odwołania, skutkującego uznaniem, że wnioskodawczyni w niektórych okresach zwolnień lekarskich nie wykonywała pracy zarobkowej, a także z uwagi na treść art. 84 ust. 2 pkt 3 ustawy systemowej, Sąd częściowo zwolnił K. C. z obowiązku zwrotu pobranego zasiłku chorobowego wraz z odsetkami. Jednakże w okresie zwolnienia lekarskiego od 11 grudnia 2021 roku do 4 stycznia 2022 roku, w zakresie którego Sąd podzielił stanowisko organu rentowego, iż wnioskodawczyni wykonywała pracę zarobkową w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, brak było podstaw do zwolnienia odwołującej się z obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wraz z odsetkami. Przepis art. 84 ust. 2 pkt 3 ustawy systemowej reguluje taką sytuację jednoznacznie. Z przywołanego przepisu wynika bowiem obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z tytułu niezdolności do pracy, co do których stwierdzono, że w okresie ich pobierania świadczeniobiorca wykonywał w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową. Na marginesie należy zauważyć, że wysokość wyliczeń organu rentowego zarówno co do wysokości pobranego zasiłku chorobowego jak i naliczonych odsetek nie była kwestionowana przez stronę odwołującą się.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Rejonowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w całości zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego z dnia 27 lipca 2022 roku w ten sposób, że przyznał K. C. prawo do zasiłku chorobowego za okresy: od 26 listopada 2021 roku do 9 grudnia 2021 roku oraz od 28 stycznia 2022 roku do 17 lutego 2022 roku i za ww. okresy zwolnił wnioskodawczynię z obowiązku zwrotu pobranego zasiłku chorobowego wraz z odsetkami w łącznej

kwocie 3340,62 zł. W pozostałym zakresie odwołanie podlegało oddaleniu w oparciu o dyspozycję art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. jako niezasadne.

Od powyższego wyroku apelację złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zaskarżając go w zakresie pkt 1 i wnosząc o jego zmianę oraz oddalenie odwołania.

Rozstrzygnięciu zarzucono:

1. naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 17 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.
2. prawa procesowego, art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez uznanie, że wnioskodawczyni nie wykonywała pracy zarobkowej ani nie wykorzystywała zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z jego celem oraz uznanie, że wnioskodawczyni sprawowała opiekę nad dziećmi.

W ocenie ZUS w sprawie zaszła negatywna przesłanka prawa do świadczenia przewidziana w art. 17 ust 1 ustawy zasiłkowej odnośnie nie tylko podpisywania przez ubezpieczoną nowych umów zlecenia, ale także podpisywania w ich ramach rachunków do tych umów. Zdaniem ZUS czynność polegająca na podpisywaniu rachunków nie miała charakteru incydentalnego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługiwała na uwzględnienie.

Wpierw należy wskazać, że przepis art.17 ust.1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U.2022.0.1732), zawiera bezsprzecznie dwie przesłanki, które powodują utratę prawa do zasiłku chorobowego. Pierwsza przesłanka, to wykonywanie pracy zarobkowej (w okresie orzeczonej niezdolności do pracy). Druga to wykorzystywanie zwolnienia lekarskiego w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia.

Stosownie do art. 233 § 1 k.p.c. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

Pracą w rozumieniu omawianego przepisu jest praca w potocznym tego słowa znaczeniu, w tym także wykonywanie różnych czynności na podstawie różnych stosunków prawnych – stosunku pracy, stosunków o charakterze cywilnoprawnym, a także prowadzenie własnej działalności gospodarczej, samozatrudnienie. Za pracę zarobkową uważa się wszelką aktywność ludzką, która zmierza do uzyskania zarobku, nawet gdyby miała ona polegać na czynnościach nieobciążających organizmu ubezpieczonego w istotny sposób. Przy czym przy określeniu „zarobkowego” charakteru pracy wskazuje się także, że przepisy nie wymagają, aby praca była podjęta w” celu zarobkowym”. Zdaniem Sądu Okręgowego wystarczy zatem podjęcie jakiegokolwiek czynnej działalności, zmierzającej do uzyskania wynagrodzenia lub dochodu, by mówić o pracy zarobkowej rodzącej skutek w postaci utraty prawa do zasiłku chorobowego przez ubezpieczonego, który korzystając ze zwolnienia , lekarskiego pracę taką podejmuje. Tym samym wykonywanie pracy zarobkowej niezależnie od jej wpływu na stan zdrowia ubezpieczonego, stanowi samodzielną negatywną przesłankę (podstawę) utraty prawa do zasiłku chorobowego (por. wyrok SN z 2008-10-03 II UK 26/o8 opubl: L.).

Sąd Okręgowy stoi na stanowisku, że przepis art. 17 ustawy nie przewiduje szczególnych przypadków zezwalających na wypłatę zasiłków chorobowych, mimo świadczenia pracy zarobkowej w okresie zwolnienia lekarskiego. Przepis ten jest jednoznaczny, a zatem każda praca zarobkowa wykonywana w okresie zwolnienia lekarskiego powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego, chociażby wykonywanie pracy było zalecane i przyczyniło się do poprawy stanu zdrowia w okresie korzystania ze zwolnienia lekarskiego. W okresie korzystania ze zwolnienia lekarskiego pracownik może

wykonywać pewne prace nie powodujące utraty prawa do zasiłku chorobowego, pod warunkiem, że prace te nie mają charakteru zarobkowego.

Ustawodawca wprowadzając w art.17 ust.1 ustawy zakaz podejmowania przez pracownika w okresie pobierania zasiłku chorobowego „innej pracy zarobkowej” przyjął tym samym założenie, że już samo wykonywanie takiej pracy sprzeciwia się celom, dla którego zasiłek został przyznany (por. także wyrok SN z dnia 31 maja 1985r. II URN 75/85, OSNC 1986, nr 3, poz.32; wyrok SN z dnia 12 sierpnia 1998r., II UKN 172/98, OSNP 1999, nr16, poz. 522, Pr. Pracy 1999, nr 1, s.35, M.Prawn. 1999, nr 10, s.41; wyrok SA w Lublinie z dnia 15 października 1998r. III AUa 287/98, Apel.-Lub.1999, nr 1, poz. 2.)

Wykonywanie pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ustawy z 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa polega więc na podjęciu działań stanowiących realizację obowiązków pracowniczych lub wynikających z innego stosunku prawnego obejmującego świadczenie pracy.

Zasiłek chorobowy jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego rekompensującym utratę zarobków na skutek choroby. Ryzyko ubezpieczeniowe objęte ubezpieczeniem z tytułu choroby odnosi się do niemożliwości uzyskiwania dochodów w razie jego spełnienia. Zasiłek chorobowy przysługuje zatem tylko wówczas, gdy choroba uniemożliwia uzyskiwanie dochodu z pracy. Zasada jest, że wynagrodzenie przysługujące za pracę wykonaną (art.80 kp). Stąd też zasiłek nie przysługuje – najogólniej mówiąc – za okresy wykonywania pracy, za nie bowiem przysługuje nie zasiłek lecz wynagrodzenie.

Taka reguła wynika z art. 17 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, stanowiącego, że ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Nie budzi wątpliwości, że prawo do tego świadczenia podlega utracie w przypadku wystąpienia jednej z dwóch niezależnych przesłanek określonych w cytowanym przepisie, a więc wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy lub wykorzystywania zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia – por.np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2005r. I UK 370/04 (OSNP 2005 nr 21, poz. 342), w którym wskazano, że „pracą zarobkową, której wykonywanie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy powodującą utratę prawa do zasiłku chorobowego (...) na podstawie art.17 ust.1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. (...) jest każda aktywność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolnicza działalność gospodarcza, choćby nawet polegająca na czynnościach nieobciążających w istotny sposób organizmu przedsiębiorcy i zarazem pracownika pozostającego na zwolnieniu lekarskim”. W wyroku z dnia 20 stycznia 2005r. I UK 154/04 (OSNP 2005 nr 19, poz. 307), Sąd Najwyższy uznał iż „ubezpieczony traci prawo do zasiłku chorobowego w przypadku wystąpienia jednej z dwóch niezależnych przesłanek określonych w art. 17 ust.1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r, a więc wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy lub wykorzystywania zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia”. Taka interpretacja omawianej regulacji wypływa z konieczności ścisłego stosowania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, w którym przeważa – z uwagi na bezwzględnie obowiązujący charakter norm prawnych – ścisłe ujęcie uprawnień i obowiązków ubezpieczonych. Sąd Okręgowy podziela pogląd, że przesłanki powodujące utratę prawa do świadczenia mają charakter niezależny, odrębny. Wystarczy więc, że w razie orzeczonej niezdolności do pracy ubezpieczony wykonuje pracę zarobkową i nie jest niezbędne, aby była ona niezgodna z celem zwolnienia lekarskiego. O zakwalifikowaniu wykonywania określonych czynności jako „pracy”, nie decyduje charakter stosunku prawnego, na podstawie którego są one wykonywane, ale rodzaj tych czynności. Chodzi bowiem nie tylko o wykonywanie pracy na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku zatrudnienia, ale wykonywanie różnych czynności na podstawie różnych stosunków prawnych także o charakterze cywilnoprawnym, w tym prowadzenie własnej działalności gospodarczej, samozatrudnienie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2000 r II UKN 513/99, OSNAPiUS 2001 nr 20, poz. 627, z dnia 19 lipca 2001r. I UKN 494/00, OSNP 2003 nr 9.poz. 234, wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 maja 1996r. III Aur 388/96, Prawo Pracy 1997 nr 2,s. 43 i w K. z dnia 20 stycznia 1999r. III AUa 945/98, OSA 1999 nr 11-12, poz. 58, s.112).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się również, że w pewnych przypadkach wykonywanie niektórych ubocznych czynności związanych z prowadzoną działalnością może nie być kwalifikowane jako wykonywanie pracy. Na przykład wykonywanie „formalnoprawnych czynności do jakich jest zobowiązany ubezpieczony jako pracodawca” (wyrok z dnia 7 października 2003r. II UK 76/03, OSNP 2004 nr 14 poz. 247), czy „podpisanie w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2002r. II UKN 710/000, OSNP 2003 nr 20 ,poz. 498). Jednakże należy zaznaczyć, że chodzi tu o zachowania o charakterze incydentalnym. Tylko sporadyczna, wymuszona okolicznościami aktywność może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku. W innych przypadkach za sporny okres nie należy się zasiłek lecz wynagrodzenie za pracę.

Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego ocena, czy wnioskodawczyni podjęła pracę zarobkową w czasie korzystania z zasiłku chorobowego, zależy od okoliczności konkretnej sprawy, w tym zwłaszcza od rodzaju i zakresu czynności, które wykonywała oraz oceny czy ich podjęcie było konieczne i niezbędne dla utrzymania prowadzonej przez niej działalności.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż w okresach zwolnień lekarskich wnioskodawczyni w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej zawierała umowy zlecenia, jak i podpisywała rachunki do tych umów zlecenia.

Tutejszy sąd zgadza się z Sądem Rejonowym, który czynności polegające na podpisywaniu przez wnioskodawczynię umów zlecenia, na podstawie których zatrudniała instruktorki w szkole tańca jako, że miały charakter merytoryczny i związane były z prawidłowym funkcjonowaniem szkoły tańca stanowiły wykonywanie pracy w sensie zarobkowym. Sąd Okręgowy nie podziela natomiast stanowiska Sądu Rejonowego i tym samym zgadza się z organem rentowym, że podpisywanie przez wnioskodawczynię rachunków do wskazanych umów zlecenia również należało zakwalifikować jako wykonywanie przez nią pracy zarobkowej. Przede wszystkim nie sposób przyjąć, że podpisywanie ów rachunków miało charakter incydentalny, wymuszony okolicznościami i niezarobkowy. W ocenie Sądu Okręgowego aktywność rzeczywiście sporadyczna, wymuszona okolicznościami może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku. Takich okoliczności w świetle zebranego przez Sąd I instancji materiału dowodowego w sprawie nie sposób się dopatrzeć. W spornym okresie ubezpieczona podpisała aż 10 tego typu rachunków, co należało traktować jako normalne wykonywanie przez nią obowiązków w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania działalności. Zauważyć również należało, że część z podpisanych przez nią rachunków dotyczyło umów, które wnioskodawczyni zawarła w trakcie niezdolności do pracy, będącymi tymi samymi umowami, których podpisanie Sąd Rejonowy potraktował jako wykonywanie przez nią pracy. Ponadto, nie ma znaczenia dla sprawy okoliczność, że rachunki do umów zlecenia były przesyłane K. C. przez biuro księgowo. Podpisywanie przez prowadzącego pozarolniczą działalność rachunków to nie tylko złożenie samego podpisu, ale także proces myślowy, który obejmuje koncepcyjną analizę treści sygnowanych dokumentów pozostających w związku z prowadzoną pozarolniczą działalnością (wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2007 r., I UK 145/07). Zdaniem tutejszego sądu, aktywność wnioskodawczyni sprowadzała się nie tylko do samej czynności podpisywania rachunków. Przed ich podpisaniem wnioskodawczyni z pewnością analizowała je pod względem choćby poprawności.

W ocenie Sadu Okręgowego, powyższa aktywność ubezpieczonej wypełnia przesłanki z art.17 ust.1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, powodujące utratę przez wnioskodawczynię prawa do zasiłku chorobowego za cały sporny okres. Podpisanie rachunków do umów zlecenia w okresie zwolnienia lekarskiego zmierzało bowiem do uzyskania zarobku.

Kwestia zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczenia chorobowego uregulowana została także w art. 66 ust. 2 ustawy zasiłkowej, zgodnie z którym w przypadku pobrania nienależnego świadczenia z winy ubezpieczonego lub wskutek okoliczności, o których mowa w art. 15-17 i art. 59 ust. 6 i 7, wypłacone kwoty podlegają potrąceniu z należnych zasiłków bieżących lub innych świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Ustalenie, że w całym spornym okresie ubezpieczonej nie przysługuje prawo do zasiłku chorobowego oznacza, że świadczenie to, wypłacone jej za okres od 26 listopada 2021 roku do 9 grudnia 2021 roku, od 11 grudnia 2021 roku

do 4 stycznia 2022 roku oraz od 28 stycznia 2022 roku do 17 lutego 2022 roku podlega zwrotowi jako świadczenie nienależnie pobrane wraz z odsetkami.

Zgodnie z treścią art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2023.0.1230), osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Jak stanowi art. 84 ust 2 pkt 3 w/w ustawy, za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się świadczenia z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej chorobą z ubezpieczenia chorobowego lub wypadkowego, co do których stwierdzono, że w okresie ich pobierania świadczeniobiorca wykonywał w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystywał zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia.

W ocenie tegoż sądu, w okolicznościach niniejszej sprawy zachodzą w/w ustawowe przesłanki uzasadniające stwierdzenie, że zasiłek chorobowy wypłacony ubezpieczonej jest świadczeniem nienależnie pobranym. W niniejszej sprawie, jak już wskazano wyżej, ubezpieczona w okresie orzeczonej niezdolności do pracy wykonywała pracę zarobkową, co zgodnie z przytoczoną na wstępie regulacją art.17 ust.1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa – skutkowało utratą przez ubezpieczoną prawa do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia lekarskiego.

W konsekwencji powyższego Sąd Okręgowy z mocy art. 386§1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie wnioskodawczyni od decyzji ZUS z dnia 27 lipca 2022 roku.

/Jacek Chrostek/